

zött lelkipásztora és írója. *Elizabeth Fry*, a börtönlakók, deportáltak, halálra ítélték vigasztaló angyala. *Lucy Stone*, a nők művelődési törekvéseinek lángoló-lelkű apostola. *J. H. Fabre*, a rovarok ösztönéletének legalaposabb ismerője. *Booker-T. Washington*, a rabszolgasorból kiemelkedett néger tudós és lenézett fajtestvéreinek nagy szószólója. *Jean Jaurès*, a népek egymáshoz való közeledésének megfélemlíthetetlen bajnoka, aki elveiért halált szenvedett a világháború kitérésékor. *Albert Schweitzer*, aki mint elzászi protestáns lelkipásztor, filozófus, zenész és orvos szerzett nagy érdemeket. Végül *Toyohiko Kagawa*, a kereszténnyé lett nagy japán gondolkodó és emberbarát, aki lelkének egész melegével hirdeti az igazi és tettekben megnyilvánuló keresztény ember szeretetét.

A. Descoedres könyve tartalmilag is, alakilag is igen értékes munka. Könnyeden folyó előadása lehetővé teszi, hogy a francia nyelvben kezdő olvasók is jól megértssék.

Eltes Mátyás.

Wilhelm Hehlmann: *Metaphysik und Phänomenologie der Erziehung*. Halle a. S. 1932. Max Niemeyer. 47 l.

Hehlmann kettős problémára keresi a feleletet: lehetséges-e a neveléstudományban önmagáért való megismerés, ha igen, mennyiben? — és ennek kapcsán: milyen feladata lehet a metafizikának és a fenomenológiának a neveléstudomány felépítésében, illetőleg: miben látja a nevelés lényegét a metafizika és miben a fenomenológia?

Mielőtt a kérdés fejtegetésébe bocsátkoznánk, vázolja röviden, de rendkívül találmó módon a pedagógia fejlődését az utolsó ötven esztendőben, hogy a problémát kellő megvilágításba helyezze. Ez a korszak két fejlődési szakaszra osztható. Az elsőt kitölti az a küzdelem, amelyet a neveléstudomány a természettudományokkal folytatott egyenrangúságának elismertetése végett. Ezt pedig úgy gondolta, elérhetőnek, ha maga is természettudománnyá válik; átvette a természettudományok exakt kutató módszerét, tárgykörét az „adottságok“ra korlátozta (ilyen adottság volt a meumanni pedagógiában a gyermek) és mint „exakt“ pedagógiai tudomány tagadta a filozófiai alapvetés szűkességét. Amde Frischeisen—Köhler, majd mások támadásai után csakhamar bebizonyult, hogy nem lehet a pedagógiát mereven kettéválasztani egy exakt módszerekkel kutató „természettudományi“ és egy célmeghatározó filozófiai részre, mert a kettő kölcsönhatásban van: a tudományos kutatás nem mondhat le világnézeti előfeltevésekről, viszont a filozófiának is tudomást kell vennie a tapasztalat eredményeiről. Bekövetkezett tehát a második korszak: a pedagógia szellemtudománnyá lett, az érdeklődés súlypontja a gyerekekről a nevelésre mint szellemi folyamatra került át és a neveléstudomány ismét filozófiai alapokra helyezkedett; ezzel azonban nem vált alkalmazott tudománnyá, mint volt a XIX. század elején, mert a metafizika ellensúlyozására éppen a pozitívista filozófia teremtette meg számára a legjobb eszközt: a fenomenológiát.

Megállapítja Hehlmann, hogy mind a két diszciplína résztvesz a nevelés jelentésének megfejtésében, de mindegyik a maga síkjában. Ha metafizikai

vizsgálattal akarjuk eldönteni ezt a problémát, mi a nevelés lényege, mi a feladata, akkor szükségképen azt kell kutatnunk, mi az ember legmélyebb lényege. Mert a nevelés célja az ember, amilyennek lennie kell és a nevelés feladata éppen ennek a célnak az elérése. A nevelés lényegének kutatása végső fokon metafizikailag nem egyéb, mint az ember legmélyebb lényegének vizsgálata.

Szerzőnk két oknál fogva is kötelezőnek tartja, hogy a neveléstudományt ne csak metafizikailag, hanem fenomenológiailag is megalapozzuk: meg kell akadályoznunk a metafizika térfoglalását olyan területeken, ahol a pozitivista tudomány is komoly eredményeket ért el, másrészt a fenomenológia az a tudomány, amely az önmagáért való megismerést valóra válthatja. Fenomenológiai vizsgálat azonban csak ott lehetséges, ahol bizonyos tekintetben a létezés „zárójel“-be tehető. Ezt elérhetjük, ha a nevelés lényegét nem a nevelés tárgyában, hanem a nevelésnek szellemi jelentéssel bíró folyamatában keressük, mégpedig tiszta belső szemlélet alapján vizsgáljuk a nevelői gondolkozást, mielőtt még tettekben megvalósulna. Ennek alapján a nevelés lényege: gondoskodás, alakítás és értékre irányultság. Hehlmann itt különösen két dolog hangsúlyozását tartja szükségesnek: 1. az érték a nevelés lényegéhez tartozik, nélküle a nevelés nem gondolható és 2. a tudomány normákat nem adhat, csak céllehetőségeket, a formális értékfogalom tartalmi kitöltését pedig a nevelő felelősségérzetére bízva.

A nevelés jelentésének ez a fenomenológiai meghatározása feltétlen alapja a nevelésvalóságok vizsgálatának. Azzal azonban, hogy kifejtjük mindazt, ami a nevelés fogalmával jelentésszerűen összefügg, ki is merítjük minden lehetőségét a nevelés fenomenológiájának, mert a nevelői magatartás legmélyén ott van a tettét létrehozó elhatározás, ennek pedig már metafizikai háttere van. Arra az eredményre jut tehát Hehlmann, hogy a nevelés metafizikája és fenomenológiája mint két ismeretterület nem választható szét: minden lényegkérdés egy bizonyos ponton túl szükségképen ontikus problémába megy át.

Hehlmann közel jár ahhoz, hogy a metafizikának normatív jelleget tulajdonítson. Egészben véve azonban eredményei helytállóak, a metafizika és a fenomenológia viszonyát helyesen állapítja meg. A nevelés fenomenológiája fogalmi előmunkálat, önmagáért való megismerés, amelyet nem helyettesíthet a metafizika.

Borsányi Károly.

Új magyar könyvek és füzetek.

Balogh József: A klasszikus műveltségért. (Parthenon VII.) Bp., 1934. Révai-nyomda. (16-r., 12 l.)

Bálint Sándor: Néprajz és nevelés. Szeged, 1934. Prometheus-nyomda. (K. 8-r., 32 l.)

Dr. Bittenbinder Miklós: A katolikus neveléstudomány korszerű alapelvei. A mai nemzetpolitika művelési akarata és a katolikus nevelési eszmény. Kultúrpolitikai tanulmány. Bp., 1933. A szerző kiadása. Attila-nyomda rt. (N. 8-r., 20 l.) Ára 2 pengő.